1% of 2% jaarlijks. Ik vraag mevrouw Vos nogmaals of haar doelstelling gericht is op een afspraak voor de gehele geÈndustrialiseerde wereld over een reductie van 20%. Dan geldt nog in veel sterkere mate dan voor ons, dat iedereen weet dat die inzet niet haalbaar is, zeker als er nog twee jaar verloren gaan met onderhandelen.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Volgens mij maakt het niet zoveel uit hoe de motie gelezen wordt. Het gaat om geÈndustrialiseerde landen in Europa en Nederland is een geÈndustrialiseerd land. Ik vind dat Nederland in ieder geval in dat internationale verband de inzet moet kiezen van een reductie met 20% in 2005. Daar moet Nederland ook de strategie op uitstippelen.

De heer **Crone** (PvdA): Dus ieder land evenveel; ieder land 20%.

Mevrouw **Vos** (GroenLinks): Het is natuurlijk een andere vraag of het op die manier moet. Wat mij betreft kan Nederland die toezegging doen. Of andere landen dat kunnen, is de vraag. Het gaat mij om de inzet die Nederland zal kiezen. Uiteindelijk, als je op 5% uitkomt in 2000 en je doet er per jaar 2% bovenop, zit je ook op min 15% in 2005. Dus misschien lopen wij wat dat betreft niet zover uit elkaar.

Minister **De Boer**: Nog even en dan wordt de motie van de heer Crone algemeen ondersteund.

Voorzitter! Er ligt nog een motie voor op stuk nr. 59. Ik begrijp dat het verschil tussen deze motie en de motie die mevrouw Augusteijn heeft ingediend, gelegen is in het tijdstip. Mevrouw Vos vraagt om duidelijkheid voor de begroting voor 1996. Ik heb gezegd dat ik die duidelijkheid zal geven als dat mogelijk is. Ik kan het echter niet beloven, omdat ik niet weet welke organisatorische problemen dat geeft. Wat mij betreft zou het een goede zaak zijn.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel voor, aanstaande dinsdag over de moties te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Balansverkorting geldelijke steun volkshuisvesting (23817)**, en van:
- de motie-Poppe over het beleid m.b.t. de woninggebonden subsidies (23817, nr. 23);
- de motie-Poppe over het bruteringsakkoord (23817, nr. 24);
- de motie-Versnel-Schmitz/Duivesteijn over de financiÈle positie van sociale verhuurders (23817, nr. 26);
- de motie-Versnel-Schmitz c.s. over de prestatie-eisen t.a.v. de besteding van het maatschappelijk kapitaal (23817, nr. 27);
- de motie-Versnel-Schmitz/Duivesteijn over versterking van de positie van de huurders (23817, nr. 28);
- de motie-Duivesteijn c.s. over wijziging dan wel aanvulling van artikel 11 van het BBSH (23817, nr. 29);
- de motie-Duivesteijn/Versnel-Schmitz over wijziging dan wel aanvulling van het BBSH (23817, nr. 30);
- de motie-Duivesteijn c.s. over het financiÈle toezicht op toegelaten instellingen (23817, nr. 31);
- de motie-Duivesteijn/Versnel-Schmitz over bespreking van de kaders voor het huurbeleid (23817, nr. 32);
- de motie-Duivesteijn over de middelen in het kader van het flankerend beleid (23817, nr. 33).

(Zie vergadering van 14 maart 1995.)

De **voorzitter**: De heer Duivesteijn vraagt heropening van de beraadslaging. Ik stel voor, aan dit verzoek te voldoen.

Daartoe wordt besloten.

□

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Voorzitter! Allereerst dank ik de Kamer ervoor dat er zelfs een vierde termijn mogelijk is. Ik neem aan dat het de staatssecretaris tot zeer grote tevredenheid stemt dat zijn wet toch maar deze aandacht krijgt.

In de afgelopen weken hebben wij zeer uitvoerig met elkaar gedebatteerd over de Wet balansverkorting geldelijke steun volkshuisvesting. Daarbij is onder andere meer markt, minder overheid, meer vrijheid voor de verhuurders aan de orde gekomen, alsmede de noodzaak tot meer bescherming van de huurders die kwetsbaar zijn. De PvdA heeft sterk aangedrongen op een verscherping van het beleid dat zou moeten leiden tot bescherming van in elk geval de kwetsbare groepen, en dat zijn er nogal wat als wij kijken naar degenen die afhankelijk zijn van de individuele huursubsidie. Tijdens het beraad dat mijn fractie in de afgelopen week heeft gehad, is zij tot de conclusie gekomen dat zij deze wet alleen maar kan steunen ± wij hebben een positieve intentie: wij vinden de wet technisch gesproken nog steeds buitengewoon fascinerend en wij steunen haar inhoudelijk ± als er een soort stelsel wordt opgebouwd waardoor in het bijzonder de kwetsbare huurder een grotere vorm van bescherming wordt geboden dan thans het geval is. Zoals ik al in verschillende toonaarden aan de orde heb gesteld, is het gekke en vervelende dat heel weinig aandacht wordt gegeven aan het opbouwen van het systeem van bescherming.

De initiatiefwet die ik zelf heb mogen indienen, had natuurlijk van de vorige staatssecretaris gelijktijdig met de wet balansverkorting moeten worden ingediend. Wij hebben ons nog eens bezonnen op de vraag hoe wij nu verder moeten en welke opstelling de fractie van de PvdA hierin moet kiezen. Wij zijn van mening ± daarom hebben wij gevraagd om deze vierde termijn ± dat er toch nog iets nodig is voordat wij akkoord gaan met deze wet. Daarvoor willen wij heel direct een relatie leggen met de vrijheid in het huurbeleid. De staatssecretaris is daar een warm voorstander van en ik moet constateren dat een groot deel van de Kamer dat ook is. Als die vrijheid wordt nagestreefd, moet de Wet individuele huursubsidie beter worden afgestemd op de kwetsbaarheid van mensen die individuele huursubsidie krijgen.

Feitelijk moeten wij constateren dat de Wet individuele huursubsidie niet is afgestemd op de flexibilisering van het huurbeleid. Ik vertel hiermee niets nieuws; dit is een constatering die de staatssecretaris in een van zijn stukken reeds gedaan heeft. Voorts moeten wij constateren dat huurders die afhankelijk zijn van de individuele huursubsidie, als gevolg van de vrijheid in de huursombenadering niet of

onvoldoende gecompenseerd worden. Ik heb vandaag nog eens wat berekeningen laten maken en ik dank u, voorzitter, dat deze nog zo snel konden verschijnen. Deze berekeningen laten de wijze zien waarop het huursompercentage wordt toegepast, dus de vrijheid die wij met de wet zullen toestaan, met daarbij de 7,5% die de staatssecretaris voorstaat. Aan de hand hiervan moeten wij tot een aantal merkwaardige constateringen komen. Er mag van uitgegaan worden dat er aan de ene kant sprake is van een stijging van de huren, die is goedgekeurd door de Tweede Kamer. Aan de andere kant zou de compensatie via de individuele huursubsidie logischerwijs moeten betekenen dat de huurstijging lager is dan de huurstijging die wettelijk is toegestaan. In een heel groot aantal gevallen moet je echter constateren dat mensen die individuele huursubsidie hebben, vreemd genoeg een hogere huurstijging krijgen dan degenen die helemaal niet afhankelijk zijn van individuele huursubsidie.

Ik zal een heel onschuldig voorbeeld geven. Iemand met een huur van ¦ 400 krijgt een subsidie van ¦ 85, waardoor hij uitkomt op een netto huur ¦ 315. Vervolgens is er een feitelijke huurstijging van 2%, zoals mogelijk is in het kader de huursombenadering. Dan is het resultaat dat degene die afhankelijk is van individuele huursubsidie ± wij praten hier over de laagste inkomens ± uiteindelijk een netto huurstijging van 2,5% krijgt, dus meer dan iemand die niet afhankelijk is van individuele huursubsidie. Bij netto huurstijgingen van 7,5% zien wij dat zelfs oplopen tot 7,6%. De reden hiervoor is nog enigszins verklaarbaar door het effect van de kwaliteitskorting, waarover mevrouw Versnel het had. Hoe hoger de huur, hoe meer je wordt gekort op de individuele huursubsidie die verstrekt wordt. Aanzienlijke aantallen mensen worden eigenlijk niet of onvoldoende gecompenseerd voor die huurstijging. Wij willen dat ongedaan maken. Daarom dienen wij de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende, dat in het kader van de Wet balansverkorting geldelijke steun volkshuisvesting de gemiddelde huurverhoging in het kader van de huursombenadering voor de komende vijf jaar minimaal 3,5% is en de huurverhoging maximaal 7,5% kan worden;

constaterende, dat de Wet individuele huursubsidie niet is afgestemd op de flexibilisering van het huurbeleid;

constaterende, dat huurders die afhankelijk zijn van individuele huursubsidie als gevolg hiervan niet of onvoldoende gecompenseerd worden voor de opgelegde huurstijgingen,

verzoekt de regering:
a. bij de op handen zijnde aanpassing van de systematiek van de Wet individuele huursubsidie voor 1996 uit te gaan van een directe afstemming op de reële huurverhoging;
b. voor die periode waarin de Wet balansverkorting volkshuisvesting een minimale gemiddelde huurstijging voorschrijft, de normhuurcompensatie voor de minima met 2% te continueren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Duivesteijn. Naar mij blijkt, wordt zij voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 36 (23817).

De heer **Biesheuvel** (CDA): De heer Duivesteijn stelde een voorwaarde, toen hij deze motie indiende. Hij zei dat de steun van de PvdA-fractie aan het voorliggende bruteringsvoorstel afhankelijk zal zijn van het al of niet aannemen van deze motie. Heb ik dat goed begrepen?

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Wij hebben meerdere moties ingediend. De motie over het flankerend beleid, op stuk nr. 33, vind ik ook zeer belangrijk. De opstelling van de Kamer bij het creëren van bescherming voor mensen die in een kwetsbare positie zitten, is een belangrijke voorwaarde. Maar ik vind het onzin om in dit stadium te zeggen dat het een dictaat is voor de Kamer, en als zij dat niet doet, wij niet bereid zijn om erover na te denken. Het kan best zijn dat er fantastische argumenten zijn om het beter te doen.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Als u vindt dat de huurder uiteindelijk onvoldoende bescherming krijgt, tot uitdrukking komend in het niet aannemen van een aantal moties, zal de PvdA-fractie dan tegen de bruteringswet stemmen?

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Dan zal ik de fractie van de Partij van de Arbeid adviseren om nog eens heel goed na te denken of zij dit kan steunen. Wij hebben het erover of de fractie van de Partij van de Arbeid zich in de komende vijf jaar kan identificeren met het voorgestane huurbeleid. Dan is het beter om een positie te kiezen, waarin wij ieder jaar volstrekt vrij zijn om met de krachten die in de Kamer en in de samenleving aanwezig zijn, de anderen ervan te overtuigen dat het op sommige punten anders moet. Na het debat dat net is gevoerd, zal de fractie van de Partij van de Arbeid wel veel steun kunnen krijgen van de VVD.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Ik verzoek de staatssecretaris op dit belangrijke politieke feit in te gaan. De fractie van de Partij van de Arbeid zal dus onder bepaalde voorwaarden eventueel haar steun geven aan de bruteringswet. Hoe denkt de staatssecretaris daar uit te komen?

De **voorzitter**: De staatssecretaris zal straks ongetwijfeld op dit punt ingaan.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Misschien mag ik nog iets tegen de heer Biesheuvel zeggen. Wij dienen deze motie niet in om vervolgens te verklaren dat wij geen behoefte hebben aan steun voor de wet balansverkorting. Wij dienen de motie in om gezamenlijk bescherming te creëren voor die groepen die individuele huursubsidie ontvangen en die dus kwetsbaar zijn. Wij willen die groepen beter beschermen. Dan heb je met elkaar het gevoel dat het een gemeenschappelijke zaak wordt.

De heer **Stellingwerf** (RPF): Mijn vraag sluit goed aan bij deze opmerking. Als de heer Duivesteijn zelf helderheid wil krijgen, moet hij eerst weten wat er met de moties gebeurt, alvorens over het wetsvoor-

stel te stemmen. Zal hij dat verzoek ook indienen?

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Ik ben bekend met de gemeentepolitiek. Daar is het normaal om eerst over de moties te stemmen, vervolgens over de amendementen en pas dan over de wet. Ik zit echter niet in de commissie voor de Werkwijze.

De **voorzitter**: Ik zal u straks, voordat wij de eindconclusie trekken, een voorstel doen. Dan weet u hoe flexibel ons reglement is.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Voorzitter! Ik wil de heer Duivesteijn een vraag stellen over de norm-huurcompensatie. Ik vind zijn streven loffelijk. Heeft hij daarvoor echter ook geld gereserveerd?

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Voor een groot aantal jaren is hiervoor geld in het regeerakkoord opgenomen.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Voor twee jaar. Wij gaan nu het tweede jaar in.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Dat klopt. Ik dacht dat het nog iets langer zou duren. Dat is geregeld. Tot nu toe hebben wij te maken met overschotten bij de individuele huursubsidie. Ik verwacht dat wij er binnen dat budget uit zouden moeten komen. Als dat niet het geval is, hebben wij ons binnen de fractie van de Partij van de Arbeid gerealiseerd dat deze motie een financieel effect zal hebben. Wij zijn bereid, binnen de coalitie te bekijken hoe wij dat financieel kunnen oplossen.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Het beroerde is alleen dat wat er overschiet van de individuele huursubsidie gebruikt moet worden voor in het regeerakkoord opgelegde bezuinigingen. Dat is het probleem, tenzij wij alsnog de vermogenstoets reëel weten uit te voeren.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Als wij het geld gebruiken, houden wij niets over. Dat is althans bij mijn portemonnee zo.

Mevrouw **Oedayraj Singh Varma** (GroenLinks): Voorzitter! Gaat de heer Duivesteijn nu hij deze motie heeft ingediend, ervan uit dat het amendement van de heer Stellingwerf verworpen wordt?

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Ik zou het buitengewoon sympathiek vinden als de heer Hofstra alsnog de eigen principes handhaaft en dat amendement steunt. Amendement en motie staan echter los van elkaar. Het amendement versterkt hoogstens het effect. Het percentage van 7,5 blijft gehandhaafd.

□

De heer **Poppe** (SP): Voorzitter! De heer Duivesteijn is bezorgd over de inkomenseffecten tengevolge van de balansverkorting. Dat is precies een van de hoofdbezwaren van de SP-fractie tegen de gevolgen van de liberalisering van de sociale huisvesting. Ik heb de desastreuze gevolgen voor de huurders al genoemd. Zij krijgen te maken met 75% huurverhoging in vijftien jaar. Ik heb aangegeven dat de huursubsidie volstrekt onvoldoende is. Ontvangers van individuele huursubsidie hebben nu al de hoogste netto woon-uitgavenquote in Nederland. Dat de heer Duivesteijn zich nu aansluit bij mijn bezwaren, beschouw ik als een ondersteuning van mijn inbreng in eerste, tweede en derde termijn.

Naar de mening van de staatssecretaris zal de bruteringsoperatie voor de huurders positief uitpakken. Daarom wil ik de staatssecretaris en de heer Duivesteijn nogmaals de vraag stellen wat een rechtvaardige netto woonuitgavenquote is. Met welke maatstaf kan vastgesteld worden of er sprake is van gewenste dan wel ongewenste effecten? Zonder een dergelijke maatstaf blijven beweringen, dat het voor de huurders allemaal wel meevalt en dat de individuele huursubsidie voldoet, slagen in de lucht. En met slagen in de lucht kunnen wij ook de positie van de zwakke huurders niet beschermen.

Ik heb dramatische cijfers genoemd over de extreme stijging van de netto woonuitgavenquote, met name voor de IHS-ontvangers. Volgens de SP-fractie is een woonuitgavenquote van 16 aanvaardbaar. Daarover was begin jaren tachtig ook consensus in de politiek. Daarna zijn de huren echter explosief gegroeid met een voorlopige climax onder het vorige PvdA/CDA-kabinet. Er moet nu dus eindelijk een antwoord komen op de prangende vraag: wat is een redelijke huur ten opzichte van het inkomen?

De heer Duivesteijn spreekt over ongewenste effecten. Wat vindt hij een gewenst effect? Tot de heer Duivesteijn zou ik nog het volgende willen zeggen. Als hij consequent is, dan zou hij mijn motie over herstel en uitbreiding van de woning-gebonden subsidies moeten steunen. Deze motie is overigens in overeenstemming met zijn verkiezingsprogramma. Die motie krijgt nog eens extra betekenis door de pleidooien die vanmiddag tijdens het asiel-zoekersdebat zijn gehouden voor de bouw van extra betaalbare woningen. Als de heer Duivesteijn echt consequent is, dan moet hij de hele liberalisering van de volkshuisvesting afwijzen, omdat de huurders daarmee worden overgeleverd aan de grillen van de markt. De markt maakt zich nooit zorgen over de positie van een steeds groeiende groep zwakkere huurders.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Ik wil alvast een klip en klaar antwoord geven. De motie over de woning-gebonden subsidies zullen wij op dit moment niet steunen. Het is niet zo dat wij het daar per definitie mee oneens zijn. Het is op termijn waarschijnlijk onvermijdelijk dat wij tot een systeem komen waarin wij weer gaan subsidiëren. Er ligt echter al een motie van mevrouw Versnel die wij ondersteunen. Daarin wordt gezegd dat wij eerst maar eens een jaartje moeten knokken over al die miljarden die op de een of andere manier bij de corporaties op de reservebank liggen. Wij moeten ervoor zorgen dat dat maatschappelijke kapitaal, dat is opgebouwd uit subsidies en huren, geïnvesteerd gaat worden op die plekken waar het noodzakelijk is.

De heer **Poppe** (SP): Ik vind dat toch wel erg kort door de bocht. Ik ontken niet dat er mogelijk geld ligt bij de sociale huisvesters. Er zijn erbij die in het rood staan, en er zijn erbij die nog wat op de plank hebben liggen. Het is nog maar de vraag hoe je het kunt verdelen. Maar buiten het feit dat er misschien enige miljarden of miljoenen zijn om te investeren in de huisvesting, is het de vraag, zeker als er gebruteerd is, wat zij met het geld doen. Gaan zij daar betaalbare woningen voor bouwen of worden het koopwoningen? Dat mag tegenwoordig immers ook. Of gaan

zij dat in duurdere woningen investeren? Daar hebben wij na de brutering immers ook geen zeggenschap meer over.

Daarom hebben wij deze motie ingediend. Er moet door de overheid echt gestuurd worden in de richting van betaalbare woningen. Als er genoeg is bij de corporaties, dan zijn die door mij voorgestelde woninggebonden subsidies minder. Ligt er minder op de plank, dan zal dat vanuit de rijksoverheid meer moeten zijn. Maar het doel dat wij in onze motie hebben vastgelegd, is het bouwen van betaalbare woningen. Daar kan de heer Duivesteijn niet zomaar omheen.

□

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Voorzitter! Ik heb de heer Duivesteijn per interruptie al vragen gesteld over het tweede deel van zijn motie. Ik wil iets uitvoeriger ingaan op het eerste deel van zijn motie. Door het nieuwe systeem van de huursombenadering krijg je verschillende huurverhogingen binnen één corporatie. Natuurlijk kun je daardoor effecten krijgen in de individuele huursubsidie. Die zullen vooral optreden als het gaat over de kwaliteitskorting. De staatssecretaris heeft vorige keer toegezegd dat hij daar ten principale op terugkomt.

Het tweede punt wordt gevormd door de blokken waarin zich dat afspeelt. Er zit een soort blokken in de tabellen. Als je per ongeluk aan de ene kant van het blok zit, valt het zus uit, en als je aan de andere kant van het blok zit, valt het zo uit. Nadenkend over deze zaak kwam ineens in mijn gedachten dat wij dat blokeffect al eerder aan de orde hebben gehad. Als dat niet waar is, hoor ik dat graag van de staatssecretaris. Niettemin heeft het hele systeem van de individuele huursubsidie duidelijk te maken met aan de ene kant de feitelijke huur en aan de andere kant het feitelijke inkomen en met de verhouding daartussen. Het is eigenlijk niet relevant of het vertrekpunt vanwaar je tot een feitelijke huur komt, tot stand is gekomen door 7,5% huurverhoging of door 3,5% huurverhoging. Dat doet in wezen niet ter zake. Het gaat erom welke huur iemand moet betalen in verhouding met zijn inkomen. Die relatie is direct en de percentages zijn daarbij niet aan de orde. Het is vervelend dat je door een continue stijging, die exceptioneel of althans aan de zeer hoge kant is, in de val van de kwaliteitskorting kunt komen en daardoor veel te duur gaat wonen, terwijl je de mensen er niet uit wilt zetten. Ik zeg met enige nadruk dat ik dat niet wil, omdat anders dat soort negatieve effecten ontstaan. De staatssecretaris heeft toegezegd om het punt van de kwaliteitskorting duidelijk mee te nemen bij het totaal van de herinrichting van de Wet individuele huursubsidie. Dan denk ik: daar heb ik meer dan voldoende aan en daarom heb ik de motie daar niet voor nodig.

De heer **Poppe** (SP): Vele factoren spelen een rol bij datgene wat de mensen uiteindelijk zelf moeten betalen voor de woning die zij huren. Ook de kwaliteitsnorm speelt daarbij een rol. U zegt zelf dat wij steeds sneller in die val zullen tuimelen. Nu al hebben de IHS-ontvangers, zoals ik al vaak heb gezegd, echter de hoogste netto woonuitgavenquote. Dat zijn de mensen met de laagste inkomens, die dus het grootste deel van hun inkomen aan de huisbaas moeten betalen. Dan kunt u toch niet zeggen dat het goed gesteld is met de individuele huursubsidie en dat wij op deze zelfde manier door kunnen gaan?

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Moet u eens goed luisteren: ik heb al dertig keer tegen u getracht te zeggen dat als wij de brutering nu niet zouden toepassen en niet gemiddeld zouden uitkomen op 3,8%, u tot in lengte van jaren had moeten doorgaan met 5,5% huurverhoging om die verschrikkelijke DKP-woningen kwijt te raken. Of u had de afbetaling tot 2036 moeten laten doorlopen. Wij hebben er genoeg van dat een klein deel van de woningen de huren van de hele woningmarkt meesleept. Dat is een foute zaak en de brutering is een methode om dat via de huursombenadering te voorkomen door de zaken te spreiden naar een verhouding die een betere kwaliteit en prijs met zich heeft gebracht. Dat is een heel erg duidelijk voordeel van de bruteringswet die wij nu aan het vaststellen zijn en ik wens daaraan vast te houden.

De normhuurcompensatie van 2% ± de heer Duivesteijn heeft op dat punt een voorstel gedaan dat toch even wat breder moet worden bekeken, maar dat is een ander punt ± heeft er het afgelopen jaar cumulerend voor gezorgd dat de mensen met de allerlaagste inkomens er bepaald niet op achteruit zijn gegaan als men de inflatie meerekent. Dat moet u wel doen en dat moet u consequent doen. Ik heb geen zin om weer dezelfde tegenwerping van u te krijgen, want dan krijgt u dezelfde tegenwerping van mijn kant. Ik zeg maar alvast dat dit punt volgens mij voldoende is gewisseld.

De heer **Poppe** (SP): Het punt dat de IHS-ontvangers het kind van de rekening zijn en blijven, is in ieder geval voldoende gewisseld. Wat de DKP-woningen betreft: het is toch niet zo dat je de hele sociale huursector moet vercommercialiseren en marktgewijs moet gaan organiseren om dat probleem ± dat indertijd een hele rare financiering is geweest ± op te lossen. Dat is absoluut niet nodig, want dan gooi ik het kind met het badwater weg. Dat probleem had dus ook op een andere manier aangepakt kunnen worden.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Hoe dan?

De heer **Poppe** (SP): Met overheidsbeleid. Uw partij zit in de regering en u kunt dus een voorstel doen om dat probleem aan te pakken. Het is echter niet zo dat die 5,5% huurverhoging steeds maar door moet gaan. Ook dat is namelijk een zaak van beleid. Wij hebben hier in de Kamer kunnen vaststellen wat de huurverhogingen zijn. Als je de subsidiestroom droog zet, zoals de vorige regering heeft gedaan, ontstaan rare problemen, maar dat heeft ook te maken met het loslaten van de overheidsverantwoordelijkheid voor de sociale huisvesting. Dat is de oorzaak van het probleem; het is niet waar dat de DKP-woningen de oorzaak zijn.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Dat is wel waar.

□

De heer **Hofstra** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben over dit onderwerp twintig uur gedebatteerd, waarvan een groot gedeelte met genoegen. Nog afgezien van het feit

dat wij voor dit werk worden betaald, ga ik met genoegen verder met deze discussie.

In derde termijn heb ik de heer Duivesteijn gevraagd waar de PvdA nu precies staat. Hij werd door deze vraag wat geÈrriteerd, maar achteraf blijkt dit toch geen vreemde vraag te zijn geweest. Immers, de vraag is nog steeds waar de PvdA staat. Ik weet niet hoe het precies zal lopen, maar ik vraag mij af of, als de nu ingediende moties niet worden aangenomen, wij mogelijk nog een vijfde termijn krijgen waarbij weer een nieuwe motie zal worden ingediend. Wij zien wel hoe het gaat.

Voorzitter! Mijn conclusie is dat er bij de PvdA te weinig vertrouwen is in de bruteringsoperatie zoals die nu ter tafel ligt. Eerder heb ik de driehoek geschetst van het Rijk, de corporaties en de huurders. De angst is steeds dat er een niet voldoende gematigde huurverhoging tot stand komt. Het voorstel dat de heer Duivesteijn door middel van zijn laatste motie doet, houdt in dat wij bovenop de genoemde 38 mld. nog meer gaan betalen. Blijkbaar is het vertrouwen in de corporaties er niet en wordt verlangd dat wij de huurders wat extra's geven. Voorzitter! Daar zouden wij niet aan willen meedoen. Wij zien in deze operatie een belangrijke verzelfstandiging en in dat kader dient de verantwoordelijkheid voor een gematigd huurprijsbeleid in de sector zelf te worden ondergebracht. Wij moeten geen fout maken door er weer extra geld bij te leggen.

De fractie van de VVD is overigens de beroerdste niet. Wij zijn best bereid om als de IHS ter sprake komt ± dat gebeurt vrij regelmatig ± na te gaan of er als gevolg van de onderhavige operatie sprake moet zijn van verfijningen. Echter, nu wij spreken over de brutering vinden wij dat geen juist moment om een en ander maar bij voorbaat te regelen.

De heer Duivesteijn wijs ik er voorts op dat de in de motie genoemde 3,5% natuurlijk niet het minimum voor elke woning behoeft te zijn. Het gaat hier om de minimumverhoging die per corporatie moet worden gerealiseerd. Zeker als aandacht wordt gegeven aan ons verlangen om bij te lage huren aan de bovenzijde wat ruimer te denken, kan er ook sprake zijn van een verhoging die lager is dan 3,5%. Wellicht zou zelfs een negatieve verhoging kunnen worden doorgevoerd als dat bij een bepaalde marktbenadering gewenst zou zijn.

Voorzitter! De heer Duivesteijn spreekt voorts over de 7,5% en ik vind dat wat vreemd. Er was sprake van een inspanningsverplichting met het bekende sterretje, van 6,5% tot 7,5%. Die 6,5% heeft hij vervolgens afgerond naar 6% en daar heeft hij vrijwel iedereen in deze Kamer achter gekregen, behalve de fractie van de VVD. Welnu, voor hetzelfde geld kunnen wij nu zeggen dat dit 8% moet worden, of 7%; ik weet niet hoe men nu wil rekenen. Graag onderstreep ik dat wij per jaar naar het huurprijsbeleid zullen kijken. Als het nu mogelijk blijkt te zijn om naar 6% te gaan, moeten wij per jaar de ontwikkelingen bezien. Waar er scheefgroei optreedt en prijzen beslist niet in evenwicht zijn met de kwaliteit van de woning, zal op een bepaald moment ook een hoger percentage aan de orde moeten kunnen komen.

Onze visie op dit uitgebreide en complexe project is duidelijk, voorzitter. Wij zien hierin een verzelfstandiging en ook meer ''markt''. Verder herhaal ik dat hiermee een einde komt aan de objectsubsidies. Een streep daaronder, zo zou ik willen zeggen, vooral ook omdat door anderen en ook in de sector wordt gezegd dat hiermee weer zou moeten worden begonnen.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Zelfs de heer Bolkestein heeft dat vanmiddag overwogen.

De heer **Hofstra** (VVD): Er is vanmiddag over woningbouw gesproken, niet over de subsidies.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Je praat dan toch over het betaalbaar maken van woningen...

Voorzitter! De heer Hofstra kan nu wel op een wat algemene manier reageren ± dat doe ik ook heel regelmatig ± maar daarmee is nog niet gezegd dat zijn reactie een juiste is. Het gaat om de specifieke situatie waarin iemand met individuele huursubsidie te maken heeft met een huurverhoging van bijvoorbeeld 2%. Dat is mogelijk, want in het kader van de huursombenadering kan de verhoging 0%, 2% en in dit jaar 6% zijn. En volgend jaar is het misschien 7,5%. Maar hoe kan het nu dat iemand in die situatie vervolgens geconfronteerd wordt met een netto huurstijging van bijna 5%? Het gaat om iemand met individuele huursubsidie, dus je zou zeggen dat het een huurder betreft die het zonder die subsidie financieel niet kan bolwerken. Maar die wordt nu in ons systeem met een hogere stijging geconfronteerd dan iemand anders met een woning waarvan de huur met 2% verhoogd wordt. Dat is toch heel vreemd?

De heer **Hofstra** (VVD): Dat is inderdaad vreemd.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): De fractie van de Partij van de Arbeid vraagt dan ook in de motie van haar coalitiepartners om die zorg te delen en na te gaan wat wij eraan kunnen doen, dus compensatie bieden aan degenen die hierbij het kwetsbaarst zijn. Het zou toch te gek zijn als wij dat samen met het CDA voor elkaar zouden moeten krijgen? Ik zou er geen bezwaar tegen hebben, maar het is toch terecht dat de heer Biesheuvel mij daar zojuist wat vragen over stelde? Het gaat om het commitment van de VVD en D66 ten opzichte van de zorgen van de Partij van de Arbeid over het huurbeleid, over de ontoereikende bescherming van de huurder. Ik verwacht dat commitment van de VVD en ik adviseer u, deze kwestie nog maar eens in uw fractie te bespreken voordat u onze motie afwijst, want dat zou ik niet verstandig vinden.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik ga eerst even in op de vraag over die huurstijging met 2%. Dat mensen met een bruto huurstijging van 2% er zoveel op achteruitgaan, staat los van de brutering. Dat komt niet door de brutering.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Maar de brutering schrijft wel de 3,5% voor waarover het amendement van de heer Stellingwerf gaat en die u zelf eigenlijk ook wilde tegengaan. Daardoor wordt als het ware al een bodem gelegd in de huurstijging. U forceert dus een bepaalde huurverhoging en daarom stellen wij deze kwestie bij de brutering aan de orde.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik stel vast dat dit op zichzelf los staat van de brutering. Ik heb zoÈ even gezegd dat de VVD-fractie de beroerdste niet is. Wij zijn bereid om bij de discussie over de IHS naar deze effecten te

kijken, maar ik zie geen aanleiding om op dit moment voorwaarden te stellen om steun te kunnen geven aan deze bruteringsoperatie, zeker niet in de zin zoals de heer Duivesteijn het stelde.

Voorzitter! De VVD-fractie gaat dus akkoord met deze operatie. Akkoord is akkoord, heb ik eerder al gezegd. Het wetsvoorstel is toegesneden op dat akkoord. Wij zullen de amendementen niet steunen, althans niet ± zeg ik voorzichtigheidshalve tegen de heer Biesheuvel ± de amendementen die ik tot nu toe heb gezien, maar dat zullen onderhand wel de meeste zijn. Wij steunen ook niet het amendement over de 3,5%, al vind ik nog steeds dat er een sterk betuttelend element in die maatregel zit. Maar de afweging die ik daarbij heb gemaakt, hoef ik niet te herhalen.

Een aantal moties zullen wij wel steunen, zij het niet de motie van de heer Duivesteijn, zoals ik heb geprobeerd duidelijk te maken. Het heeft mij wel verbaasd dat de staatssecretaris eigenlijk alle moties van de regeringsfracties omarmt. Is dat in een dualistisch systeem wel verstandig? Mijn fractie zal in elk geval niet alle moties steunen.

Mijn fractie heeft nadrukkelijk geen behoefte aan een overkill van moties. Wij zijn bezig de sector te verzelfstandigen en door al die moties zouden wij suggereren dat alles in de volkshuisvesting moet worden gereorganiseerd. Dat zou een heel raar bestuurlijk signaal zijn.

Voorzitter! De vorige keer heb ik de beeldspraak van de brug gebruikt. Ik nodig collega Duivesteijn nog steeds uit om samen de brug over te gaan; als hij dat wil, kan hij daarna altijd nog linksaf gaan.

□

De heer **Biesheuvel** (CDA): Voorzitter! De heer Duivesteijn heeft deze vierde termijn gebruikt om een nieuwe voorwaarde te stellen aan steun voor het wetsvoorstel inzake brutering. Ik kan het niet anders uitleggen. Ik heb hem gevraagd of de PvdA-fractie de bruteringswet zal steunen als het amendement van collega Stellingwerf van de RPF-fractie het niet zou halen. Daar was de heer Duivesteijn al zeer aarzelend over. Nu merk ik dat hij als het ware een versterking van de positie van de huurder nodig heeft om dit wetsvoorstel te kunnen slikken, dat in zijn ogen een te eenzijdige benadering bevat inzake de woningcorporaties.

Als de heer Duivesteijn bij voorbaat denkt dat de CDA-fractie dit wetsvoorstel toch wel zal steunen en dat hij met deze moties er wat van kan weglopen, gaat dat wel te ver. Ik pas er namelijk voor om tegen mijn fractie te zeggen: de heer Duivesteijn heeft een aantal voorwaarden gesteld, laten wij het wetsvoorstel maar steunen en het doet niet ter zake of de moties het al dan niet halen. En hoe voelt het bij de staatssecretaris als een belangrijke coalitiepartner deze belangrijke wetgeving niet steunt? Het is natuurlijk wel leuk om met behulp van de oppositie iets binnen te halen, maar er zijn grenzen, zo zeg ik heel nadrukkelijk. Ik proef namelijk dat ook de heer Duivesteijn zo nadrukkelijk voorwaarden aan zijn steunverlening verbindt.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Ik beschouw dit als steun. In feite zegt u dat als de moties door de coalitie verworpen worden, het CDA met de PvdA-fractie en, zo neem ik aan, met nog een paar vrienden meestemt en het wetsvoorstel niet steunt.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Wat ik stel, is...

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Maar nu even klip en klaar.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Zo klip en klaar was u ook niet. Toen ik vroeg: zijn deze moties...

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Laat ik het anders zeggen. Wat adviseert u...

De **voorzitter**: U moet elkaar laten uitspreken. Anders blijft er om klip en klare antwoorden gevraagd worden.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Ik vind dat deze staatssecretaris dit belangrijke wetsvoorstel moet binnenhalen met in ieder geval de steun van de drie coalitiepartijen. Dat is mijn punt.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Dan zal de staatssecretaris ook rekening moeten houden met wat in die drie partijen een rol speelt.

De heer **Biesheuvel** (CDA): OkeÂ, daar zal hij bij de beoordeling van die moties ongetwijfeld rekening mee houden.

Voorzitter! Vervolgens constateer ik dat de heer Duivesteijn een aantal voorwaarden heeft gesteld, althans zo heb ik het opgevat, voor de steun van de PvdA-fractie aan het wetsvoorstel inzake brutering. Daar zeg ik nadrukkelijk het volgende bij. Als hij er bij voorbaat van uitgaat dat hij als het ware mooi weer kan spelen met deze moties, omdat de CDA-fractie de bruteringswet toch wel zal steunen, is dit in zijn afweging wellicht een brug te ver.

De heer **Hofstra** (VVD): In wezen verbindt de heer Biesheuvel nu ook een voorwaarde aan de steun van het CDA aan het wetsvoorstel. Hij zegt namelijk: wij zijn alleen maar voor het wetsvoorstel als alle regeringspartijen ervoor zijn.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Er zijn naar mijn idee grenzen aan het gebruik maken van de steun van de oppositie om een belangrijk wetsvoorstel binnen te halen. De coalitie moet maar eens met het water naar de dokter, als het gaat om de steun voor dit belangrijke wetsvoorstel. De staatssecretaris en de coalitiepartijen dragen een belangrijke verantwoordelijkheid als de steun van de grootste coalitiepartij wegvalt. Dit houd ik met name aan de coalitie voor.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Het vorige kabinet, met PvdA en CDA, in dat geval in de persoon van uw huidige fractievoorzitter, heeft een contract gesloten. Vindt u het niet hoogst eigenaardig dat dreigt dat deze twee partijen daar ineens via een soort heen-en-weerbewegingen niet meer achter staan? Gebeurt het eigenlijk vaker dat, omdat iemand anders iets wel of niet doet, u het tegenovergestelde doet?

De heer **Biesheuvel** (CDA): Zakelijk gaat het om een overeenkomst die gesloten is. De staatssecretaris heeft heel nadrukkelijk gesteld dat hij zich ervoor heeft ingezet om die overeenkomst zo ongeschonden mogelijk door de Kamer te krijgen. Dus zakelijk kan ik een heel eind met u meegaan. Ik maak er evenwel bezwaar tegen dat eÂeÂn van de coalitiepartijen wel eens veel te gemakkelijk kan weglopen voor haar regeringsverantwoordelijkheid of een

belangrijk onderdeel daarvan. De staatssecretaris en de coalitiepartijen moeten zich er maar eens goed van bewust zijn dat er grenzen zijn, dus dat men niet altijd zonder meer kan rekenen op de steun van de oppositie.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Ik heb drie zoons en ik ben eraan gewend dat er nogal eens gebluft wordt.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Dat verstond ik niet. Ik heb ook drie zoons; dus ik wil wel graag weten wat u zei.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Ik ben eraan gewend dat er nogal eens gebluft wordt.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Dan moeten uw zoons en mijn zoons eens met elkaar in contact komen!

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Ik ben het helemaal met de heer Biesheuvel eens. Ik vind inderdaad dat de coalitie in dezen een verantwoordelijkheid heeft. Ik ben het helemaal met de heer Biesheuvel eens. Dat wil ik in de richting van de VVD en D66 gesteld hebben.

□

De heer **Verkerk** (AOV): Voorzitter! Ik dacht dat ik na het debat van vanmiddag eens rustig onderuit kon zakken, onder het motto ''gelukkig, we hebben voorlopig nog een regering''. Nu ik de motie van de heer Duivesteijn voor mij heb liggen, vraag ik mij toch wel even af wat het vanavond wordt.

Ik ben het eens met de heer Duivesteijn, zoals ik in derde termijn en eerdere termijnen al heb gezegd, dat wij echt zorgen moeten hebben over de sociale woningbouw in de toekomst, over de huidige toch te hoge huren voor de lagerbetaalden en degenen die een lage uitkering hebben en over de toekomstige huurverhogingen voor de lagerbetaalden. Ik heb daar laatst een paar noodvlaggen voor gehesen. De staatssecretaris vond dat dit wat te vroeg was. Aan de andere kant moest de staatssecretaris wel toegeven dat het instrument huursubsidie een heel belangrijk onderdeel van het beleid blijft. Ik hoop dan maar dat het laatste in ieder geval zal gebeuren. Het AOV zal dat nauwlettend volgen.

Ik wil graag horen wat de staatssecretaris gaat doen met de motie, mocht zij worden aangenomen, waar ik inmiddels toch een beetje aan twijfel. Wij behouden ons dus nog even een oordeel over de motie voor.

□

Mevrouw **Oedayraj Singh Varma** (GroenLinks): Voorzitter! De heer Duivesteijn heeft heropening van de beraadslaging gevraagd, omdat hij een motie wilde indienen in verband met de minimale huursomstijging en de IHS. Wat mij betreft gaat het erom dat de solidariteit binnen de sector niet is georganiseerd en dat huurders ergens aan meebetalen waarvan zij zelf geen gebruik kunnen maken en waarvan het ook maar de vraag is of het wordt waargemaakt. Dat weegt voor mijn fractie heel zwaar.

De nieuwe motie is op het eerste gezicht volledig te steunen, maar het is de vraag of het verzoek kan worden ingewilligd. Graag hoor ik dat van de staatssecretaris. Is het in de Wet IHS in te passen? Is dat niet in strijd met de wens om de IHS te vereenvoudigen? In hoeverre is de IHS aan te passen, zodat het voor alle mensen die het betreft, een verzachting van de verhoging van de woonlasten betekent? Welke kosten zijn daarmee gemoeid?

De heer Duivesteijn lost het probleem van de te hoge huurverhogingen op via de IHS. De IHS is kerninstrument van volkshuisvestingsbeleid, maar krijgt om die redenen de laatste tijd wel heel veel op te vangen. Er zit ook nog een herijking aan te komen.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Ik los het via de IHS op, nadat alle andere mogelijkheden gestrand zijn in de Kamer.

Mevrouw **Oedayraj Singh Varma** (GroenLinks): Ik wil best pleiten voor versterking van het instrument, maar niet om vervolgens te denken dat de huren wel met minimaal 3,5% kunnen worden verhoogd. Als je dit allebei wilt, betekent het een vergroting van het benodigde budget voor de IHS. Ik vind dat niet erg, maar ik wil wel van de staatssecretaris weten of hij van plan is, dat extra bedrag daadwerkelijk en tot in lengte van jaren in te zetten.

□

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Ik vind het ook een genoegen om in deze vierde termijn opnieuw met de Kamer te spreken over het wetsvoorstel inzake balansverkorting, hoewel het onderwerp dat vandaag aan de orde is, slechts een zeer ver verwijderde relatie heeft met het wetsvoorstel dat op dit moment officieel is geagendeerd. Het was misschien mogelijk geweest, het onderwerp IHS in een van de eerdere termijnen aan te snijden. Het is compleet nieuw, maar wij zullen daar met elkaar ons voordeel mee doen.

De inzet van de heer Duivesteijn is, zoals hij meldde, de huurder beter te beschermen. Dat is een interessante opmerking, zeker in het licht van het debat dat ik gisteravond mocht hebben in de Eerste Kamer, waar de begroting van VROM werd behandeld. De heer Van Veldhuizen hield daar een uitvoerige lofzang op de bescherming van de huurder in Nederland. Hij zette in een uitvoerig betoog uiteen, dat de positie buitengewoon goed was en dat de rechtszekerheid buitengewoon groot was. De toonzetting was daar, naar mijn gevoel, totaal anders.

Hoe is de bescherming van de huurder het best te regelen, voorzitter? Ik wil nog wel eens in alle duidelijkheid zeggen, dat de beste bescherming van de huurder het aannemen van dit wetsvoorstel balansverkorting is. Die wet geeft de huurder namelijk de zekerheid dat via het flankerend beleid de huurstijgingen in de komende jaren zeer gematigd zullen zijn. Het is in vele jaren niet voorgekomen dat de huurstijgingen zo gematigd waren als ze in de komende jaren zullen zijn. Ik herhaal dan ook, dat de beste bescherming die wij kunnen bieden het aannemen van deze wet is. Tegen de heer Biesheuvel zou ik willen zeggen, dat een fractie die niet voor deze wet stemt, aan de huurders wel buitengewoon veel heeft uit te leggen. Als ik in de plaats stond van een woordvoerder die uiteindelijk met zijn fractie zou besluiten om tegen deze wet te stemmen, zou ik niet aan de huurders kunnen uitleggen waarom ik dat had gedaan. Het is toch helder dat de wet alleen maar in het voordeel van de huurders is? Daar

valt geen enkel argument tegenin te brengen.

De heer **Poppe** (SP): Voorzitter! Dat is wel een erge uitdaging. Ik heb nogal wat argumenten genoemd om vast te stellen dat de brutering het loslaten is van de overheids-verantwoordelijkheid voor de sociale huisvesting, hetgeen een onderdeel is van het stelsel van sociale zekerheid, namelijk: de liberalisering, het marktgericht werken, de jaarrekening van de verhuurder die boven de belangen van de huurder uitgaat. Met dat laatste wil ik niet zeggen dat verhuurders slechte mensen zijn, maar ze moeten wel zo werken, omdat ze op de markt gericht zijn. Als de overheid haar handen aftrekt van de sociale huisvesting, is dat een slechte zaak. Natuurlijk heb ik ook gezegd dat de explosieve huurstijging die onder het vorige kabinet plaatsvond, te gek was om los te lopen...

De **voorzitter**: Wilt u uw vraag stellen?

De heer **Poppe** (SP): Hoe zou ik aan mijn mensen moeten uitleggen dat wij voor de brutering hebben gestemd en dat wij akkoord gaan met een stijging van de huurprijs van 75% in vijftien jaar?

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Ik heb dat de heer Poppe al herhaaldelijk uitgelegd en ik heb niet de illusie dat hij het wil begrijpen, maar hij begrijpt het natuurlijk heel goed, immers, de punten die hij genoemd heeft, zijn al eerder besloten. Tot de stelselwijziging wordt niet nu, bij de aanname van de bruteringswet, besloten, want daarover zijn beslissingen genomen door het kabinet en de Kamer in het kader van de nota ''Van bouwen naar wonen''. Wat hij nu beslist, is helemaal niet wat hij voortdurend zegt dat hij beslist. Nu beslist hij eenvoudigweg over het wegstrepen van toekomstige subsidies tegen de leningen die nog uitstaan. Een van de zegeningen daarvan is dat er op die toekomstige subsidies ook niet meer bezuinigd kan worden. Hij zou zijn zegeningen moeten tellen in plaats van voortdurend dingen door elkaar te halen die met dit wetsvoorstel niets te maken hebben.

De heer **Poppe** (SP): Ik heb niets door elkaar gehaald. Wij hebben vastgesteld dat deze brutering de slotfase is van de afbraak van de sociale huisvesting. Het is een onderdeel van alles wat daarvoor is gebeurd. Wij hebben dus met terugwerkende kracht kritiek op wat hiervoor is gebeurd. Dat mag duidelijk zijn en dat heb ik ook aan mevrouw Versnel duidelijk gemaakt.

Staatssecretaris **Tommel**: Dat was geen vraag, voorzitter, maar een opmerking.

Ik zet nog eens uiteen ± maar naar mijn gevoel heeft iedereen dat al uitvoerig begrepen ± dat men het beste via deze bruteringswet de huurder de zekerheid kan geven van gematigde huurstijgingen in de komende jaren. Nogmaals, wij hebben in vele jaren niet zo'n gematigde huurstijging gekend als die welke we in de komende periode krijgen, mede als gevolg van de brutering. Hoe zou je nu een argument kunnen vinden om tegen deze wet te stemmen, waardoor je ook, omdat het flankerend beleid wegvalt, voor hogere huurstijgingen stemt? Ieder moet daar zijn eigen verantwoordelijkheid in nemen, maar ik zou het niet graag uitleggen.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Voorzitter! De staatssecretaris spreekt nogal in algemeenheden. EÂn van de coalitiepartijen dreigt het wetsvoorstel niet te steunen. Wat is zijn politiek oordeel daarover?

Staatssecretaris **Tommel**: Iedere fractie heeft daarin haar eigen verantwoordelijkheid en die verantwoordelijkheid is er zowel voor de oppositie als voor een regeringspartij. De heer Duivesteijn zal zijn fractie adviseren. Hij heeft niet duidelijk gemaakt hoe zijn advies zal luiden. Het is dan ook alleen nog maar een advies, dus ik wacht het stemgedrag van de fractie van de PvdA af met evenveel interesse als ik ieders stemgedrag afwacht.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Er kan toch geen misverstand over bestaan. Als de PvdA-fractie het gevoel heeft, dat huurders door deze staatssecretaris en door het kabinet niet voldoende beschermd worden, zit zij met buitengewoon grote twijfels over de vraag of zij dit wetsvoorstel zal steunen. Ik persoonlijk neig er inderdaad naar om mijn fractie te adviseren om vooral niet mee te gaan, omdat ik er namelijk absoluut niet van overtuigd ben dat het voor de huurder per definitie beter is. Ik noem alleen al de staatjes die door uw eigen ambtenaren gemaakt zijn. Als ik daaruit al kan aantonen, dat de reÈle huurstijging voor grote aantallen ontvangers van individuele huursubsidie hoger is dan de reÈle huurstijging voor mensen die geen IHS krijgen, is dat toch een heel merkwaardige gang van zaken? De vrijheid wordt nu geÈnstitutionaliseerd. Die vrijheid zit in principe in de huursombenadering, maar die vrijheid wordt wel gemaximaliseerd.

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Elk getal met betrekking tot huurverhoging in welke berekening dan ook zal hoger uitvallen bij het niet doorgaan van de wet balansverkorting.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Dat is uw stelling!

Staatssecretaris **Tommel**: Dat is de werkelijkheid. Dan gaat namelijk het flankerend beleid niet door.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Dat is een stelling en die is in die zin zeer betrekkelijk, omdat daarna de Kamer opnieuw de marges van het huurbeleid vaststelt. Dan is het voor mij nog maar de vraag of wij hier met elkaar praten over maximaal 7,5% huurverhoging. Dan is het voor mij nog maar de vraag of we niet kijken naar het inflatiepercentage en wat eventueel wel en niet boven die inflatie wordt gezet. Het is terecht, dat die 3,5% ter discussie is gesteld en dat de heer Stellingwerf een amendement heeft ingediend. Het is een veronderstelling die de staatssecretaris uit. Ik begrijp het wel, maar ik kan die veronderstelling wel bestrijden.

Staatssecretaris **Tommel**: U kunt haar wel bestrijden, maar niet met sterke argumenten. Als de sector gemiddeld het bedrag nodig heeft dat wij nu denken dat nodig is ± 3,8% over vijftien jaar ± om de exploitatie rond te maken, inclusief het geld van het flankerend beleid, en u het wetsvoorstel schrapt waardoor ook het flankerend beleid niet doorgaat, kan iedereen op zijn klompen aanvoelen dat de huurstijgingen hoger zullen zijn dan met deze wet. U kunt een economische noodzaak niet wegredeneren door te zeggen, dat het percentage van de

toelaatbare huurstijging anders wordt vastgesteld.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Maar na de dood is er leven, zo heb ik althans begrepen in mijn opvoeding. Dat wil zeggen, dat het niet akkoord gaan met dit wetsvoorstel niet wil zeggen dat het huurbeleid niet meer door de Kamer kan worden beÈnvloed. Het wil zelfs niet zeggen, dat wij op een bepaald moment niet kunnen besluiten om corporaties die in de problemen zitten extra gelden te geven. Als het in het kader van deze wet kan, kan het wel degelijk ook op andere momenten. Ik ben wat dat betreft dus niet zo pessimistisch. Ik gaf dit even als een aanvulling op uw stelling.

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Als de Kamer tegen de wet zou stemmen ± wat ik overigens absoluut niet verwacht ± weet zij ook heel goed dat het bedrag van 1,8 mld. voor het flankerend beleid weg is. Dat onthoudt men dus aan de huurder. Zo simpel is het. Er is dus ook geen alternatief voor, op dit moment niet en anders ook niet. Het was namelijk onderdeel van de deal: als de Kamer de deal niet wil, is het flankerend beleid ook weg. Er is geen halve deal. Zo simpel ligt de situatie.

Voorzitter! Ik heb naar mijn gevoel helderheid verschaft over de vraag of het uit te leggen valt om tegen de wet te stemmen. Naar mijn gevoel is dat niet uit te leggen.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Voorzitter! Stel dat de PvdA-fractie dit wetsvoorstel niet steunt, zal de staatssecretaris dat dan zo opvatten dat men geen vertrouwen heeft in zijn beleid op het punt van de bescherming van de huurder?

Staatssecretaris **Tommel**: Zoiets lijkt mij rijkelijk voorbarig. Ik ga ervan uit dat de Partij van de Arbeid haar verantwoordelijkheid neemt en ook voor het wetsvoorstel zal stemmen. Ik heb uitvoerig aangegeven, dat niet uit te leggen is waarom men tegen zou stemmen. Dan kan ik mij ook niet goed voorstellen dat iemand dat doet. Daarom vind ik deze vraag een beetje theoretisch. Men kan dan ook niet vragen wat ik ervan zou vinden als zoiets toch zou gebeuren. Ik kan mij nu eenmaal niet voorstellen dáát het zou gebeuren.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Is het de staatssecretaris veel waard, dat dit wetsvoorstel door de drie coalitiepartijen wordt gesteund?

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Het is mij veel waard, dat deze wet door iedereen wordt gesteund. Het is namelijk een goede wet.

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Voorzitter! Neemt de staatssecretaris de heer Duivesteijn serieus, of niet? Neemt hij ook de taxatie van het wetsvoorstel door de heer Duivesteijn serieus en ziet hij het risico, dat de heer Duivesteijn zijn fractie eventueel zal adviseren tegen het wetsvoorstel te stemmen, of niet? Dat lijkt mij de politieke vraag. De staatssecretaris moet nu niet met algemeenheden komen en niet zeggen dat hij zich niet kan voorstellen, dat men tegen het voorstel zal stemmen. Daar gaat het namelijk niet om. De heer Duivesteijn is in al zijn interrupties duidelijk geweest. Naar mijn mening heeft de heer Biesheuvel dan ook gelijk als hij hierbij ook de vertrouwensvraag aan de orde stelt.

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Ik vind dat niet correct. De heer Duivesteijn heeft alle mogelijke slagen om de arm gehouden en gesproken over een advies aan zijn fractie en niet over het stemgedrag van zijn fractie. Dat lijkt mij ook correct.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Voorzitter! Het gaat om commitment en dat commitment proberen wij te krijgen door zorg te formuleren over een punt dat voor de Partij van de Arbeid buitengewoon belangrijk is. Wij veronderstellen dat dat voor meer mensen in deze Kamer belangrijk is. Wij geven onze zorg op deze manier aan en ik zou het prettig vinden als de staatssecretaris op onze opmerkingen in dezen inging. Als hij onze zorg niet serieus neemt en die bagatelliseert, maakt hij een verkeerde inschatting.

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter! Ik wijs erop dat al heel veel moties zijn ingediend. Er zijn ten aanzien van drie heel belangrijke punten door de gehele coalitie ondersteunde moties ingediend.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Zijn dat heel belangrijke punten?

De heer **Hofstra** (VVD): Naar mijn mening gaat het daarbij om zeer wezenlijke punten. Bij mij komt dan ook de vraag op in hoeverre de heer Duivesteijn zichzelf serieus neemt.

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Het lijkt mij dat ik er op dit moment het beste aan doe, de motie te bespreken. Daar gaat het uiteindelijk om. Daarbij kom ik ook toe aan beantwoording van de vragen die door onder anderen mevrouw Varma zijn gesteld.

Voorzitter! De eerste constatering in de motie is een tikkeltje misleidend. Zoals al door de heer Hofstra is gemeld, worden twee dingen door elkaar gehaald. Dat zijn de gemiddelde huurverhoging in het kader van de huursombenadering die voor de komende vijf jaar minimaal 3,5% is en de individuele huurverhoging van maximaal 7,5%. Met het gestelde suggereert men, dat de individuele huurverhoging altijd op zijn minst 3,5% is. Dat misverstand is vrijwel niet uit te roeien. Vanochtend las ik in een ochtendblad, dat de motie van de heer Duivesteijn al aankondigde, dat de huurverhoging dit jaar 6% zal zijn. Dit is ietwat slordig omgaan met de werkelijkheid. De individuele huurverhoging kan variëren van minder dan 0% tot maximaal 6%. Dat is de werkelijkheid.

Er staat voorts in de motie: ''constaterende, dat huurders die afhankelijk zijn van individuele huursubsidie als gevolg hiervan niet of onvoldoende gecompenseerd worden voor de opgelegde huurstijgingen''. Deze constatering kan op twee manieren uitgelegd worden. Als bedoeld wordt dat alle huurders die afhankelijk zijn van individuele huursubsidie als gevolg van de wet niet of onvoldoende gecompenseerde worden voor de opgelegde huurstijgingen, is de constatering onjuist. Hoe werkt de compensatieregeling namelijk? Er is een algemene aanpassing van de tabel. Die berust op de gemiddelde huurstijging gedurende de afgelopen periode. Die is dus in principe voor een ieder gelijk. Vanwege de huursombenadering kan dit dus betekenen dat iemand meer compensatie krijgt dan de werkelijke huurstijging is. Stel, iemand wordt niet geconfronteerd met een huurstijging, omdat die voor hem of haar 0% bedraagt. Die persoon krijgt dan toch de compensatie als ware in het komende jaar de huurstijging

4,8%. Die persoon gaat er dus op vooruit. Als iemand daarentegen 6% huurstijging krijgt, heeft hij aan die 4,8% niet genoeg en gaat hij er dus iets op achteruit. De suggestie dat alle huurders onvoldoende compensatie krijgen, is onjuist. In het algemeen krijgt men gemiddeld meer compensatie dan de huurstijging is. Nogmaals, er wordt dit jaar gerekend met 4,8% en er is voor het komende jaar 4,5% voorzien.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Bedoelt u dat er in het algemeen een compensatie is voor degenen die individuele huursubsidie krijgen?

Staatssecretaris **Tommel**: Ik zei dat de gemiddelde compensatie meer is dan de verwachte huurstijging.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Dus de gemiddelde compensatie is meer dan de opgelegde huurstijgingen?

Staatssecretaris **Tommel**: Ja, dat is ook logisch, want in het wetsvoorstel waarin de huursubsidie voor dit jaar wordt geregeld ± waar de commissie zojuist verslag over heeft uitgebracht ± is rekening gehouden met een aanpassing van de tabellen met 4,8%. De werkelijk te voorziene huurstijging is door ons op 4,5% gesteld.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Het is wat technisch voor mij. Ik probeer het nog eens. De gemiddelde verwachte huurstijging wordt gecompenseerd door de individuele huursubsidie, stelt u. Dat betekent dat iemand die individuele huursubsidie ontvangt gemiddeld gesproken niet te maken heeft met een reële huurstijging. Die wordt namelijk via de individuele huursubsidie gecompenseerd. In alle door mij onderzochte gevallen is dat onjuist. In alle gevallen is er sprake van een netto huurstijging. Een groot aantal gevallen komt zelfs boven de reële huurstijging die voor iedereen geldt uit.

Staatssecretaris **Tommel**: Die stelling is niet te handhaven. De heer Duivesteijn heeft op een paar punten berekeningen gemaakt en extrapoleert nu dat dit voor alle gevallen geldt.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Ik heb een aantal berekeningen laten maken door experts in het kader van de huursombenadering. Die berekeningen gelden voor alle inkomensgroepen. Het zijn tabellen die iedere keer gemaakt worden. Ik heb wat dat betreft geen geheimen. Dan ga ik uit van een feitelijke huurstijging van 2%, van 4,8% en van 7,5% en niet van 6%, omdat 7,5% in de toekomst reëel zal zijn. Dan blijkt dat er in alle gevallen sprake is van een netto huurstijging ± die mensen na de compensatie nog moeten betalen ± die in een groot aantal gevallen zo hoog is dat zij boven de opgelegde huurstijging uitkomt. Dat is op zichzelf al heel merkwaardig.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Kwaliteitskorting.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Dat heeft niets met kwaliteitskorting te maken, want het geldt zelfs voor de goedkoopste woningen.

Staatssecretaris **Tommel**: De heer Duivesteijn vergelijkt twee heel verschillende dingen met elkaar die niet met elkaar vergeleken mogen worden. Het is altijd beleid geweest, dat mensen met individuele huursubsidie minimaal dezelfde huurstijging gerealiseerd zouden zien als mensen zonder individuele huursubsidie. Ik heb de huursubsidie die men dit jaar krijgt, vergeleken met de huursubsidie die men volgend jaar krijgt. Ik vergelijk deze periode met de volgende periode. Dus iemand met hetzelfde huis en hetzelfde inkomen. In hoeverre stijgt dan de huur en in hoeverre stijgt dan de huursubsidie. Dat is de vergelijking. Die huur gaat gemiddeld met 4,5% omhoog. Dat kan variëren. Wat de aanpassing van de huursubsidie betreft is in de tabellen uitgegaan van een huurverhoging van 4,8%. Dat betekent dat er gemiddeld gezien meer dan compensatie is voor de huurverhoging die men zal ervaren. Dat zegt niets in een individueel geval, want er is een marge van zelfs een huurverlaging tot en met een verhoging van maximaal 6%. Daarover gaat de motie mijns inziens.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Het is onjuist als de staatssecretaris stelt dat iemand die 4% huurverhoging krijgt terwijl zijn inkomen gelijk is gebleven, wordt gecompenseerd met 4,8%. Uit de voorbeelden die de staatssecretaris ook bekend zijn, blijkt dat iedereen netto met een huurstijging wordt geconfronteerd, uitgaande van de verschillende inkomensgroepen en de verschillende soorten huren en terugkomend op die 4,8%. De laagste heeft een huurstijging van 2,9% en de hoogste ± en dat komt door de kwaliteitskorting ± een huurstijging van 6,8%. Het wordt dus niet gecompenseerd.

De **voorzitter**: De heer Duivesteijn citeert tabellen die bij de anderen niet bekend zijn. Het is een goed gebruik dat in zo'n geval dat exemplaar aan mij wordt gegeven, zodat ik het kan doen kopiëren en ronddelen en zo nodig als noot aan de Handelingen kan laten toevoegen. Nu is het voor een aantal collega's niet goed te volgen. Het stuk zal met spoed worden gekopieerd en rondgedeeld.

Ik neem aan, dat tegen het opnemen van een noot in de Handelingen geen bezwaren bestaan.

(De noot is opgenomen aan het eind van deze weekeditie.)[2]

Staatssecretaris **Tommel**: Ter zake van de aanpassing van de tabellen heb ik duidelijk gemaakt dat er sprake is van een compensatie van de huurstijging van 4,8%. Huurders zullen op dit punt dus verschillend worden behandeld, want dat zit in de spreiding van de huren en dat kwam in het dictum van de motie ook terug.

Dit brengt mij op dictum b. van de motie. Daarin wordt verzocht de verlenging van de normhuurcompensatie van 2% voor de minima te continueren. In het regeerakkoord is opgenomen dat deze normhuurcompensatie voor het tijdvak 1995-1996 zal geschieden. Daarna zal zij in de financiële boekhouding worden opgenomen. Tot en met het tijdvak 1998-1999 zijn de financiële middelen voor de verlenging van de normhuurcompensatie dus geoormerkt en opgenomen in een aanvullende post op de Miljoenennota. Deze zijn dus elk jaar terug te vinden. De Kamer heeft in een motie gevraagd jaarlijks te debatteren over de kaders van het huurbeleid. Dat is dus het moment om te bekijken of de Kamer akkoord gaat met het voorstel van de regering dat er elk jaar zal komen om die 2% al of niet toe te passen. De financiële middelen zijn er dus al. Voor deze regeerperiode hoeft daar dan ook niets extra's voor te komen.

Het lijkt mij dat een volgende regering moet bekijken hoe zij er in de volgende periode mee omgaat. De financiële middelen zijn dus al geoormerkt en aanwezig in de meerjarenramingen en per jaar zal worden bekeken hoe dit het beste kan worden vorm gegeven.

Dictum a. van de motie is in technische zin lastiger. Het gaat om de flexibiliteit in de huurstijgingen door de huursombenadering. Wat de heer Duivesteijn vraagt, is te bekijken of het mogelijk is in de systematiek van de toekenning van de huursubsidie niet uit te gaan van één gemiddelde, in dit geval het veelbesproken percentage van 4,8. Voor iedereen zou zoveel mogelijk aangesloten moeten worden bij de werkelijke huurstijging die men ondervindt. Dit wordt tevens een antwoord op de vraag van mevrouw Varma of dit voor iedereen een verbetering is. Neen, voor een deel van de mensen is dit een verbetering en voor een ander deel een verslechtering. Als men namelijk een geringere huurstijging ervaart dan het gemiddelde, zal men ook minder huursubsidie krijgen. Dat is de consequentie van het systeem. Gemiddeld gesproken is het budgettair neutraal, maar het is voor de een gunstig en voor de ander ongunstig.

Ik zie dit als een reëel punt. Natuurlijk wil je dat de huursubsidie zo goed mogelijk aansluit bij de huur die mensen werkelijk ervaren. Naarmate dat meer uit elkaar loopt, wordt de wens groter om die aansluiting te verbeteren. Een van de mogelijkheden voor een betere aansluiting is om het schijventarief te verlaten. De overgang van de ene schijf naar de andere brengt sprongen mee, waardoor je een extra sterke huurstijging kunt krijgen of helemaal uit de huursubsidie kunt vallen. Als je het schijventarief verlaat en naar een glijdende schaal gaat, of de schijven kleiner maakt, kom je al dichter bij dat ideaal. Dit nemen wij mee in de studie over de herziening van de IHS.

De heer Duivesteijn heeft gevraagd of men over zou kunnen gaan tot fiscalisering. Wij zoeken uit of dat kan. Dan kom je ook dichter bij een individuele benadering.

Ik deel de opvatting dat het wenselijk is zo goed mogelijk aan te sluiten bij een individuele behandeling. De meest extreme vorm hiervan is dat je rond 900.000 aparte huursubsidietabellen zou moeten introduceren, maar dat kan niet bedoeld zijn. Dat is het antwoord op de vraag van mevrouw Varma of dit is in te passen in de vereenvoudiging, die ook echt moet. Neen, dat zou niet meer in te passen zijn. Ik zoek dus naar mogelijkheden om meer aan te sluiten bij de werkelijk ervaren huurstijging. Zo interpreteer ik ook de motie, binnen de randvoorwaarden dat het efficiënt moet blijven en dat het systeem niet ingewikkelder moet worden, want dat wilden wij nu juist vereenvoudigen.

Ik rapporteer de Kamer hopelijk rond de zomer over het nieuwe systeem. Ik heb al toegezegd dat ik de fiscalisering daarin zal opnemen. Ik zeg ook toe dat ik een poging zal doen om binnen de randvoorwaarde van vereenvoudiging van het systeem te kijken of die aansluiting beter kan, omdat ik vind dat wij zo goed mogelijk moeten aansluiten bij de werkelijk ervaren huurstijging.

De heer **Poppe** (SP): Ik heb in mijn vierde termijn nogmaals de vraag gesteld, ook in de richting van de heer Duivesteijn, welke maatstaf wij aanleggen voor wat wij een gewenste netto woonuitgavenquote vinden voor de huurders. Zoals ik al heb gezegd, zitten zij het hoogste van alle mensen in Nederland. Als de individuele huursubsidie wordt gewijzigd, is het heel nuttig om een richtlijn te hebben door vooraf vast te stellen wat de gewenste netto woonuitgavenquote is voor huurders. Bent u bereid om dat als maatstaf te nemen voor het aanpassen van die tabellen?

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Ik heb het goed geturfd. Dit is de achtentwintigste keer dat de heer Poppe dit vraagt. Ik zeg voor de achtentwintigste keer dat ik niets voel voor een systeem van een woonlastenquote. De heer Poppe maakt het ook gecompliceerd door voortdurend huurquote en woonlastenquote door elkaar te gebruiken, wat twee heel verschillende begrippen zijn.

De heer **Poppe** (SP): Netto woonlastenquote.

Staatssecretaris **Tommel**: Maar er zit van alles in de woonlasten, bijvoorbeeld de kosten van verwarming, van het centrale antennesysteem en van water. Dat zijn allemaal dingen waar ik geen invloed op heb en dus ook buiten wil blijven. Ik heb wel iets te maken met het huurbeleid, maar dat is iets anders dan het woonlastenbeleid.

De heer **Poppe** (SP): Ook daarvoor kan zo'n maatstaf aangelegd worden. Bent u dan wel bereid om voor het gedeelte waarvoor u volledige verantwoordelijkheid kunt dragen, vast te stellen wat de maatstaf zou moeten zijn en wat reëel is voor de huurders? Wij weten nu dat een heleboel mensen financieel door de bodem zakken.

De **voorzitter**: Uw vraag is helder.

Staatssecretaris **Tommel**: Het antwoord is ''neen'', zoals ik ook de vorige zevenentwintig keer ''neen'' heb gezegd.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat wij deze interruptieronde beëindigen, want wij vervallen in herhalingen.

Staatssecretaris **Tommel**: Samenvattend over de motie. De motie is budgettair neutraal, want de financiële middelen voor verlenging van de normhuurcompensatie zijn aanwezig. Ik zal elk jaar een voorstel doen of deze al of niet door moet gaan. De Kamer kan daarover oordelen, want de Kamer wenst al elk jaar een debat over de kaders van het huurbeleid. Ik deel de wens om de systematiek meer af te stemmen op de individueel ervaren huurverhoging. Ik doe een poging om dat te realiseren binnen de mogelijkheden die er zijn. De vereenvoudiging van de regeling zal het uitgangspunt zijn. Zaken als fraudebestrijding moeten hierdoor niet bemoeilijkt worden. Binnen die randvoorwaarden heb ik geen bezwaar tegen de motie.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Ik heb conform de brief van de staatssecretaris aan de Kamer nog een gewijzigd amendement ingediend over de NTI's. Ik neem aan dat de staatssecretaris van mening is dat dit amendement zijn brief zo dicht mogelijk benadert. Wil hij voor alle zekerheid nog even zijn oordeel geven over dat gewijzigde amendement?

Staatssecretaris **Tommel**: Het gewijzigde amendement dicht een

juridisch gat, maar beperkt de mogelijke brutering tot bejaardenwoningen in bejaardentehuizen. Dat is dus een aanzienlijke beperking vergeleken met het oorspronkelijke doel. Ik heb in mijn brief betoogd dat de bruteringsmogelijkheden waarnaar de heer Biesheuvel vraagt, buiten deze wet om gerealiseerd kunnen worden. Ik vraag hem of het dan niet wijs zou zijn, die weg op te gaan. Ik heb hem mijn principe-instemming daarvoor gegeven. Brutering buiten deze wet om is dus mogelijk. Wij beschouwen een en ander in het kader van het regeringsstandpunt over de adviezen van de commissie-Welschen. Wij willen de mogelijkheden niet inperken alleen omdat wij op dit moment geen andere juridische vorm kunnen vinden. De heer Biesheuvel beperkt de eigen doelstelling nadrukkelijk. Naar mijn gevoel is dat jammer.

De heer **Biesheuvel** (CDA): Het is toch niet zo dat het aanvankelijke enthousiasme van de staatssecretaris voor mijn amendement getemperd is nadat hij met collega's van andere ministeries contact heeft opgenomen?

Staatssecretaris **Tommel**: Absoluut niet. Ik heb expliciet de financiële consequenties van het amendement gemeld. Ik kom daarop niet terug.

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter! Ik dacht even dat de staatssecretaris klaar was met zijn antwoord. Ik breng hem daarom in herinnering dat ik slechts één vraag heb gesteld, maar daarop nog geen antwoord heb gekregen.

Staatssecretaris **Tommel**: Voorzitter! Heb ik misschien teveel de moties omarmd? Het spijt mij dat ik de vraag van de heer Hofstra nog niet heb beantwoord. Hij heeft gelijk.

Het antwoord op zijn vraag is ''neen''. De moties gaan over zaken die toch al aan de orde waren. Zij gaan bijvoorbeeld over het toezicht op de corporaties. Ik heb bij de begrotingsbehandeling al gemeld dat ik daaraan werk. Over de uitgangspunten van de moties heb ik gezegd dat ik onder andere de vraag zal bestuderen of er al dan niet een onafhankelijk instituut zal komen voor het toezicht. In de motie staat ''bijvoorbeeld een onafhankelijk instituut''. Ik heb mij een eindoordeel over de precieze vormgeving voorbehouden. Daarover ben ik heel helder geweest. Ik heb wel gezegd dat nagedacht moet worden over het toezicht. Daarmee ga ik akkoord. In die zin beschouw ik de motie inderdaad als richtinggevend. Ik zal de Kamer later rapporteren over die precieze vormgeving. Ik heb dus geen elementen in de moties gevonden die niet al in discussie waren. Dat is eigenlijk wel logisch.

De heer **Duivesteijn** (PvdA): Voorzitter! Mag ik nog een opmerking maken over de motie op stuk nr. 31? De heer Stellingwerf heeft gevraagd of de woorden ''bijvoorbeeld een zelfstandig bestuursorgaan'' in het dictum van deze motie kunnen worden geschrapt. Ik wilde aangeven dat ik daartoe bereid ben.

De **voorzitter**: Er zal dan een gewijzigde motie worden rondgedeeld met de correctie die zoëven is voorgesteld.

Staatssecretaris **Tommel**: Mag ik ervan uitgaan dat alle ondertekenaars van deze motie dezelfde mening zijn toegedaan?

□

De **voorzitter**: Dat spreekt volgens het Reglement van orde vanzelf. Als dat niet het geval is, moeten de ondertekenaars dat melden. Als de eerste ondertekenaar meldt dat deze woorden geschrapt kunnen worden, wordt aangenomen dat de overigen dezelfde mening zijn toegedaan.

De motie-Duivesteijn c.s. (23817, nr. 31) is in die zin gewijzigd dat het dictum thans luidt:

Motie

---

verzoekt de regering op korte termijn:
- in overleg met de Algemene Rekenkamer te komen tot de instelling van een onafhankelijk instituut, dat zal worden belast met het financiële toezicht op toegelaten instellingen en de daarmee verbonden andere rechtsvormen;
- het toezicht te concentreren op de doelmatigheid en de rechtmatigheid van het financieel beleid;
- het beoogde instituut de bevoegdheid te geven tot het doen van zelfstandig onderzoek naar de solvabiliteit van afzonderlijke toegelaten instellingen en daarover de regering adviseert en aan de Kamer verslag doet,

en gaat over tot de orde van de dag.

Naar mij blijkt, wordt deze gewijzigde motie voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 37 (23817).

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik heb nog een vraag aan de Kamer. De heer Duivesteijn heeft in feite een voorstel van orde gedaan met betrekking tot de volgorde van de stemming. De regel is dat wat het meest verstrekkend is, met de logische volgorde in gedachten uiteraard, het eerst in stemming komt. Ik heb puur feitelijk vastgesteld dat de moties die zijn ingediend in ieder geval de naam van de heer Duivesteijn dragen. De heer Duivesteijn heeft een enkele maal gezegd dat de aanvaarding of niet-aanvaarding van de motie voor verdere oordeelsvorming over het wetsvoorstel en de amendementen in een zeker verband staan. De vraag die ik aan de Kamer wil stellen, is of wij van de normale orde zullen afwijken en dus eerst over de moties stemmen en pas dan over het wetsvoorstel. Daarop komt het voorstel van de heer Duivesteijn neer. Daarover moeten wij nu helderheid krijgen, anders ontstaat er dinsdag verwarring. Kan men instemmen met het voorstel van de heer Duivesteijn?

De heer **Van Middelkoop** (GPV): Voorzitter! Ik wil wel met dat voorstel instemmen. Ik hoor dan echter wel graag een reactie van de heer Duivesteijn op de uitleg die de staatssecretaris aan zijn motie gaf. Ik wil namelijk ook het gewicht van deze omkering van stemvolgorde kunnen taxeren.

De **voorzitter**: Dat kunt u nu al. Als wij eerst over de motie stemmen, dan kan er reden zijn om een vraag te stellen voordat de stemming over het wetsvoorstel plaatsvindt. Dat gebeurt wel eens meer. Ik vind het echter bezwaarlijk om eerst over artikelen te stemmen, dan de stemming over het wetsvoorstel te onderbreken door over moties te gaan stemmen en pas daarna te

stemmen over het wetsvoorstel zoals het er ligt. Wij hebben dus twee mogelijkheden: ervoor of erna. Dat lijkt mij het meest simpel. Ik moet die vraag nu stellen. De opinies tot nu toe zijn helder. Vervolgens komt het moment waarop de besluitvorming zich aandient. Ik wil graag van de leden weten of zij wel of niet met de gedachte van de heer Duivesteijn instemmen, opdat wij dit debat niet dinsdag behoeven te voeren.

Mevrouw **Versnel-Schmitz** (D66): Voorzitter! Het vreemde doet zich voor dat de moties eigenlijk geen betrekking hebben op het wetsvoorstel maar op de herinrichting van de volkshuisvesting, die na de brutering zal plaatsvinden. Ik snap heel goed dat daar een scherpe connectie mee wordt gelegd. Dat heb ik zelf ook zo gezien. Ik denk dat het overgrote deel van de Kamer dat zo gezien heeft. Ik denk daarom dat het onvermijdelijk met elkaar verbonden is. Als een van de leden zegt dat hij dat aan elkaar verbindt, dan zul je dat ook moeten doen. Ik snap het dus heel goed. Ik dacht eerst dat wij er helemaal niet uit zouden kunnen komen. Eerlijk gezegd, wist ik niet dat dit soort escapes voorhanden was. Het blijkt dus allemaal buitengewoon soepel te zijn. Ik denk dus dat het onvermijdelijk is.

De **voorzitter**: Ik zeg heel eerlijk dat ik voor mijzelf die conclusie al had getrokken. Vanwege de politieke gevoeligheid wilde ik het oordeel van de leden weten. Ik zag de instemmende gezichten van de anderen. Ik heb het gevoel dat er steun is voor het voorstel van de heer Duivesteijn.

De heer **Stellingwerf** (RPF): Voorzitter! Ik zou dat ook willen ondersteunen. Ik begrijp dat dit geen precedent heeft.

De **voorzitter**: Daarover hoeft u zich geen zorgen te maken, althans voor zover het van mij afhangt. Het meest verstrekkende zal dus als eerste aan de orde komen. Ik stel vast, dat men instemt met het voorstel zoals de heer Duivesteijn in beginsel heeft geformuleerd.

Ik stel voor, dat wij aanstaande dinsdag eerst over de moties stemmen en daarna over het wetsvoorstel.

Daartoe wordt besloten.

Sluiting 19.20 uur

□

Lijst van ingekomen stukken, met de door de voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende brieven:

een, van de staatssecretarissen van Buitenlandse Zaken en van Justitie, ten geleide van het ontwerp-besluit Uitvoerend Comité Schengen (19326, nr. 102);

een, van de minister van Justitie, ten geleide van het verslag van de op 9 en 10 maart 1995 gehouden JBZ-Raad (23490, nr. 25);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, ten geleide van het Besluit van 1 maart 1995 houdende wijziging van het Uitvoeringsbesluit WCBO in verband met onder meer aanpassing van de grondslagen voor de bekostiging van de landelijke organen (24113);

een, van de minister van Financiën, over de doorwerking van de belastingrealisatie 1994 (24104, nr. 2);

vier, van de minister van Verkeer en Waterstaat, te weten:

een, over de fiscale aspecten van additionele veiligheidsvoorzieningen in auto's (22100, nr. 38);

een, over de motie van het lid Dankers, voorgesteld in het nota-overleg van 13 maart 1995 met de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat over de instelling van een Raad voor de transportveiligheid (23674, nr. 4);

een, over de rol van het kentekenregister (KTR) en de rol van particuliere organisaties in het kader van de autocriminaliteitsbestrijding in relatie tot de verstrekking van gegevens uit het KTR (23900-XII, nr. 26);

een, over de Tracé wet (23999, nr. 2);

een, van de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, over de bescherming van dieren tijdens transport (21501-16, nr. 119);

een, van de minister en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, over cliëntgebonden budgetten (23904, nr. 13);

een, van de Nationale ombudsman, ten geleide van het Jaarverslag Nationale ombudsman 1994 (24125).

Deze brieven zijn al gedrukt en rondgedeeld;

2. de volgende brieven:

een, van de staatssecretaris van Justitie, over de uitzetting van de heer Tekadiomona uit Zaïre;

een, van de staatssecretaris van Financiën, over de Staatsloterij;

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van het rapport ''Bestedingsmogelijkheden van lage inkomens 1980-1991''.

De voorzitter stelt voor, deze brieven door te zenden aan de betrokken commissies ter afdoening en niet te drukken.